

סימן קצד

דין יולדת

ויקרא פרק יב – אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא...
ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה... ואם נקבה תלד וטמאה שְׁבַעִים כנדתה
וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה.

נדה לה: – רב אמר מעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו ולוי אמר שני מעינות
הם נסתם הטמא נפתח הטהור נסתם הטהור נפתח הטמא. [מאי בינייהו? איכא בינייהו שופעת
מתוך שבעה לאחר שבעה ומתוך ארבעה עשר לאחר ארבעה עשר ומתוך ארבעים לאחר ארבעים ומתוך
שמנים לאחר שמנים לרב רישא לקולא וסיפא לחומרא ללוי רישא לחומרא וסיפא לקולא] ...
נדה לו. – הלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא.

נדה לו. – תניא רבי מרינוס אומר אין לידה סותרת בזיבה. איבעיא להו מהו שתעלה אם
לידה בזוב ובימי לידתה לא ראתה מהו שיעלה לה לנקיים ולא תצטרך לספור אחריה? אביי אמר אינה
סותרת ואינה עולה רבא אמר אינה סותרת ועולה.

גאונים וראשונים פסקו כרבא. וכ"פ שו"ע א

ר"ת פסק כאביי. [וכתבו הראשונים דלשיטת ר"ת נראה להצריך לכל יולדת בי טבילות ואח"כ תהא
מותרת לבעלה, אחת לאחר ז' לזכר וי"ד לנקיבה ואח"כ תספור ז"נ ותטבול טבילה שניה, שאינה יכולה
לספור ז"נ עד שתטבול אחר ימי לידתה דקימ"ל כרב דאמר דמעין אחד הוא וא"כ כל הימים קרויים
ימי לידה עד שתטבול וא"כ לר"ת דא"א לספור ז"נ בתוך ימי הלידה צריך טבילה ואח"כ תוכל לספור]

שו"ע א:

יולדת - אפילו לא ראתה דם טמאה כנדה, בין ילדה חי בין ילדה מת ואפילו נפל.
וכמה הם ימי טומאתה? עכשיו בזמן הזה כל היולדות חשובות יולדות בזוב (דקימ"ל דאי אפשר
לפתיחת הקבר בלא דם וקימ"ל דאפילו רואות טיפת דם כחודל יושבות עליו ז"נ כדן זבה גדולה) וצריכות
לספור ז"נ. נמצאת אומר שהיולדת זכר יושבת שבעה ללידה ושבעה לנקיים לזיבה. והיולדת נקבה
יושבת שבועיים ללידה ושבעה נקיים לזיבה.
ימי לידה שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה אם לא ראתה בהן עולים לספירת זיבתה. ואם שלמו ז"נ בתוך
י"ד לנקבה הרי זו אסורה עד ליל ט"ו ואם טבלה קודם לכן לא עלתה לה טבילה.

האם חומרא דר' זירא שייכת בדם שרואה בימי הטומאה (היינו: בשבוע שני של יולדת נקבה אחרי שכבר ספרה ז"נ קודם לכן)?

ב"י, ט"ז: כן. [ולכן אם ילדה נקבה ולא ראתה בז' ימים הראשונים (דעלו לה לז"נ, לדעת רבא)
– אז צריך שלא תראה עד סוף הי"ד לנקיבה דאם תראה צריכה לישב ז"נ מחדש מחומרא דר'
זירא דכיון שאנו לא בועלים על דם טוהר כל שכן בשבוע שני דימי לידה דנקבה]

ב"ח: לא. [חומרא דר' זירא אנה שייכת אלא בדם הראוי לנדות וזיבה, אבל בדם של שבוע שני
של יולדת נקבה לא שייכא חומרא דר' זירא אף לאותם שאינם בועלים על דם טוהר, וע"כ אף אם
ראתה בשבוע השני לא סתרה הז"נ וטובלת ומותרת בסוף השבוע השני]

פרישה בליל מ"א/פ"א:

פסחים קיג: – היושבת על דם טהור (אשה שכלו ימי טוהר שלה והגיע ליל ארבעים ואחד לזכר או ליל שמונים ואחד לנקבה) אסורה לשמש. עד כמה? אמר רב: עונה.

והטעם לכך:

רא"ש, סמ"ג, סה"ת: דמתוך שהורגלה לשמש כל ימי טוהר ואפילו תראה חיישינן שמא גם עתה תראה ולא אדעתא, לכן יודיענה בעלה שהוא פורש ממנה לילה זו בשביל שכלו ימי טוהר שלה ← ויוצא דזה שייך רק במקום שנוהגים לישב על דם טוהר. **וכ"פ הט"ז,** וע"כ לדין שאין בועלים על דם טוהר **א"צ לפרוש בליל מ"א ופ"א** ומשום הכי לא הובא דין זה בשו"ע.

בה"ג: כיון דנפקא מימי טהרה לימי טומאה הו"ל כשעת וסתה ← ויוצא דשייך בכל מקום. **וכך משמע שפסק הש"ך** שהרי כתב שבמפלת בעל נפש יחמיר לפרוש ממנה ליל מ"א וליל פ"א משום ספק זכר או נקבה – וא"כ משמע מדבריו דכ"ש בסתם יולדת.

האם חומרא דר' זירא חלה על דם שבימי טוהר?

רמב"ן, רי"ף, ראב"ד, רוקח: כן. [שהרי כל שכן שיש לחוש שמא יבואו לטעות בין ימי טוהר לימים שלאחר ימי טוהר, והר"ן כתב עוד דיש לחוש שמא יבואו לטעות באותן ספק יולדות שיושבות עליהן לזכר ולנקבה ולגדה שמא ינהגו בהן קולא שיהיו סוברות שכל שיש לה ימי טומאת לידה יש לה ימי טוהר] [

רמב"ם, תוס', ר"ת, סה"ת, סמ"ג: לא, אך היא תלויה במנהג. ולכן למרות שחומרת ר' זירא פשטה בכל ישראל יש מקומות שבוועלים עד היום על דם טוהר [והרשב"א כתב דהטעם של המחמירים הוא דאין עכשיו הבקיאות כדורות הראשונים ופעמים שיוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור קודם ביה"ש וגמר לידה לאחר ביה"ש ואינן בקיאות בכך ויבואו לטעות להוסיף יום בימי טהרתה].

וכתבו **ב"י ודרכ"מ** דהאידינא פשט איסור זה בכל ישראל. **וכ"פ רמ"א א** ("כבר פשט המנהג בכל ישראל שאין בועלין על דם טוהר").¹

¹ האם יש לחוש לוסת מראה של ימי טוהר? לדעת החת"ס - כן, לדעת החזו"א - לא.

בעניין המנהג שאין טובלים כלל תוך מ' לזכר ופ' לנקבה אפילו לא ראתה דם:

מהרי"ק בשם פוסק אחד שנקרא תניא, ריב"ש, מהרי"ל, דרכ"מ: יש מקום לחומרא זו.

והטעם לכך:

מהרי"ק בשם תניא: משום דבקה מצאו וגדרו בה גדר שהיו בני המקום מזלזלים באיסור נידה וע"כ גדרו ואסרו להם מ' לזכר ופ' לנקבה.

ריב"ש: מפני נקיות, שבאותם הימים דמים מצויים וחוששים שמא יראו ולא ירגישו. [ש"ך: וחששא רחוקה היא דאפי' יראו ולא ירגישו מה בכך דם טהור הוא מן התורה]

דרכ"מ: מקור חומרא זו הוא משיטת ר"ת (לעיל) שפסק כאביי, דהסמ"ג והגה"מ כתבו דאע"פ שכל הגאונים חולקים על ר"ת נהגו בצרפת להחמיר כר"ת, וא"כ הואיל ואינן עולין ימי הלידה אע"פ שאינה רואה בהן ע"כ צריכה כל יולדת לר"ת שתי טבילות האחת אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה ואז תתחיל למנות ז"נ ותטבול שנית - א"כ לדין שאין נוהגין ב' טבילות א"כ פשוט שצריכה להמתין מלספור ז' נקיים עד אחר מ' לזכר ופ' לנקבה, ומזה נשתרבו המנהג, ואע"ג דמטעם זה של ב' טבילות אין חילוק אם הוא תוך פ' או אח"כ דלעולם היא בנדתה עד שתהא במים מ"מ אפשר דאותן שנהגו מנהג זה ס"ל דאין ראוי להחמיר כדברי ר"ת רק תוך עיקר ימי לידתה דהיינו תוך מ' לזכר ופ' לנקבה אבל לא אח"כ.

אגודה: ניתקן ע"פ דעת בה"ג (לעיל) פן ישכחו העונה דליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקבה דאסורה לבעלה ומשו"ה החמירו כל ימי טוהר.

רמב"ם: אין זה אלא מנהג טעות ודרך מינות ומן הצדוקים למדו דבר זה ומצוה לכופן כדי להוציא מלבן ולהחזירן לדברי חכמים [דבזה שנוהגים כן נראים כסבורים שמה שאמרה תורה תשב בדמי טהרה ר"ל שאפילו לא תראה דם תהיה יושבת ולא תטבול כמו אם ראתה דם ומשו"ה בכל קודש לא תיגע, וחז"ל פירשו להיפך דקרא דתשב בדמי טהרה היינו לומר שכל דמים שרואה טהורים מכיון שטבלה אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה ובכל קודש לא תיגע היינו מדין טבול יום ארוך]

רמ"א א: אין להתיר במקום שנהגו להחמיר, אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר כלל.

ט"ז: פסק כרמ"א. [אך במפלת נפל ליכא מאן דמחמיר להצריך פ"א יום]

ב"ח: מי שעובר על המנהג הרי זה פורץ גדר ישכנו נחש.

דין המפלת

נדה ל. – המפלת ליום מ' - אינה חוששת לולד. ליום מ"א - תשב לזכר ולנקבה ולנדה, רבי ישמעאל אומר: יום מ"א תשב לזכר ולנדה יום פ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה שהזכר נגמר למ"א והנקבה לפ"א, וחכ"א: אחד בריית הזכר ואחד בריית הנקבה זה וזה מ"א.
[חכמים היינו ת"ק]

כמו מי נפסקה ההלכה?

ראשונים פסקו כדעת ת"ק (=חכמים).

[נדלא כמו הגירסה המוטעית ברמב"ן שנודמנה לטור שפסק כר' ישמעאל]

המפלת בתוך מ' ולא ראתה דם:

שאלות: טהורה, ואפילו למ"ד שא"א לפתיחת הקבר בלא דם, דכל שהוא פחות ממ"א מיא בעלמא הוא ולית ליה פתיחת הקבר.

רשב"ם: טמאה, דיש פתיחת הקבר (דלא גרע מחתיכה דמטמא רבי יהודה (כא.) משום פתיחת הקבר), וא"א לפתיחת הקבר בלא דם [נדלא כרמב"ם שפסק כת"ק דר' יהודה דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם].
וכ"פ שו"ע ב

דין בדיקת רופא ללא ראיית דם

נו"ב: מה שאמרו שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם אין חילוק בין גרם הפתיחה מבפנים ובין מבחוץ כגון רופא שהכניס אצבעו או איזה כלי ופתח המקור [גם אין חילוק בין אם היא ילדה או זקנה מעוברת או מניקה - תמיד אין פתיחת הקבר בלא דם].

כתב הבינת אדם דלגבי מה שכתב "אצבעו" דלא דק דודאי א"א לגרום פתיחת הקבר ע"י אצבע בשום אופן שהרי עיקר הבדיקה בהפסק טהרה שתכניס אצבעה בעומק ועוד שהרי אפילו האבר כשהוא גדול הרבה אינו מגיע רק עד הפרוזדור ולא לחדר, וכ"כ החת"ס.

הגר"ב פרנקל (בהגהות על הנו"ב), חזו"א: מצדדים להקל ע"י פתיחה מבחוץ (וסיים החזו"א דצ"ע למעשה).

בדרכי טהרה כתב:

(א) אם הכניס לפרוזדור ולא לרחם אצבע או מכשיר שרוחבו כאצבע – טהורה.
(ב) אם הכניס לפרוזדור ולא לרחם שתי אצבעות או מכשיר שרוחבו כשתי אצבעות (4 ס"מ) ולא הכניסו יותר מ-5 ס"מ בפרוזדור – טהורה, וביותר מכך יש חשש שיפתח ע"י זה הרחם (כי יש חשש שהפתיחה החיצונית גורמת לפתיחה פנימית).
(ג) אם הכניס לפרוזדור יותר משתי אצבעות או מכשיר שרוחבו יותר משתי אצבעות או שהכניס מכשיר לרחם עצמו תשאל שאלת חכם.

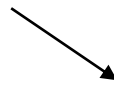
דין יוצא דופן לגבי טומאת לידה ונדה

לגבי טומאת לידה:

נדה מ. – יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה ואין חייבין עליו קרבן ר"ש אומר הרי זה כילוד ... מאי טעמייהו דרבנן אמר קרא אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד במקום שהיא מזרעת. [הלכה כת"ק]

לגבי טומאת נדה:

נדה מא: – אמר רבי יוחנן משום רשב"י מנין שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה שנאמר ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה מלמד שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה.

שו"ע יד: יוצא דופן אם לא יצא דם אלא דרך דופן אמו - טהורה מלידה ומנדה ומזיבה.

דין השליא

נדה כו: – אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא.

נדה כז: – מעשה ותלו את השליא בולד עד כ"ג יום.

מה הפירוש של "בן קיימא"?

רשב"א, רמב"ן ועוד: ולד חי, דאמר"י מיבזע בזע ונפק, אבל בנפל לא תלינן דהא א"א ליה למיבזע.

רש"י: שכיוצא בו מתקיים אם היו חדשיו כלים, למעוטי אם הפילה דבר שאינו ראוי לבריית נשמה כגון גוף אטום וכיוצב"ז ואח"כ הפילה שליא דאז חוששת לולד אחר.

שו"ע ד: ילדה ולד חי ואח"כ הפילה שליא, אינה חוששת לולד אחר אלא תולה אותה בולד שילדה כבר, עד כ"ג יום; אבל אם הפילה נפל תחלה, אין תולין בו השליא שהפילה אח"כ וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה. **כרשב"א, רמב"ן ועוד**

שו"ע ה: יצאה השליא תחילה, אין תולין אותה בולד שתלד אחר כך, אפילו הוא בן קיימא, וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה.

דינים נוספים

שו"ע י : נחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר, בין שיצא על סדר האברים... בין שיצא שלא על הסדר, אינה טמאה לידה עד שיצא רובו. **ש"ך :** אבל מדרבנן טמאה לידה ביצא אבר אחד והחזירו כדלקמן סעיף י"א, וטמאה ג"כ נדה אפילו מדאורייתא דא"א לפתיחת הקבר בלא דם.

שו"ע י : ואם יצא ראשו כולו כאחד, הרי זה כרובו; ואם לא נתחתך, ויצא כדרכו, משתצא פדחתו ה"ז כילוד אף על פי שנחתך אח"כ. ולא סוף דבר שיצא לחוץ ממש, אלא אפילו משיצא חוץ לפרוזדור.

שו"ע יא : הוציא העובר את ידו והחזירה, אמו טמאה לידה (מדרבנן).
[והרשב"א הביא מחלוקת אם דוקא יד או ה"ה לאבר אחר]

שו"ע יב : היתה מקשה לילד ושמעה קולו של וּלד, חשוב כילוד שאי אפשר שלא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור.

אחרונים : משתשב על המשבר מקרי פתיחת הקבר – אם יולדת אח"כ מתוך קישוי זה. **נחלת שבעה הוסיף** שאע"פ שקמה מהמשבר, מ"מ מנהג נשות פולין לאוסרה אפילו שמתהלכת כבריאה.

לראות : סעיפים ג, ו-ט, יג

כדאי לראות גם : פת"ש ס"ק ב, פת"ש ס"ק ג.